

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sayı 39 / Temmuz-Ağustos 2013

Yönetimden

Yaz dinlencesi sürerken, çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Türkiye Gezi Parkı Direnişi ile birlikte yeni bir döneme girdi. Ülkemizi on bir yıldan bu yana çoğu kez, **“Ben yaptım oldu”** anlayışıyla yöneten siyasal iktidara karşı gençler barışçıl uyarı eylemleri yaptılar.

Ancak bu eylemlere karşı polislin gösterdiği aşırı şiddet yalnızca bizim ülkemizde değil, dünyada da tepkiyle karşılandı. Gezi Parkı direnişi sırasında biri polis olmak üzere beş gencimiz yaşamını yitirdi, 13 gencimiz gözünü kaybetti ve 700’ün üstünde insanımız yaralandı. Hâlâ hastanelerde yatan gençlerimiz var.

Protestolara on iki milyonun üstünde insanın katıldığı biliniyor. Bu kadar büyük bir katılımı yapılan protesto eylemlerine iktidarın kulak vermesi ve bir an önce temel hak ve özgürlükler konusunda kamuoyunun beklentilerine yanıt vermesi gerekiyor...

Ancak, görülen o ki; siyasal iktidar, hala olayların temelindeki nedenleri anlayamadığı gibi gününbirlik yüzeysel önlemlerle hareket etmektedir. Yine en küçük bir olayda Gezi Parkının halka kapatılmamasının ve gösterilere izin verilmemesinin sonuç vereceği gibi bir düşünceye kapılmaktadır.

Bize göre; Gezi Parkı direnişi örgütsüz ve ani tepkiyle ortaya çıkmış ve hızla yayılmış iktidara karşı, boyutları çok büyük bir uyarı eylemidir. Harekete katılanların çoğunun yaşı 22’nin altındadır. Protesto eylemlerine katılanlar birkaç olay hariç tamamen barışçıl eylemler gerçekleştirmişler, mizahın gücünden yararlanarak kamuoyunu uyarı görevini yerine getirmişlerdir. Protestoya katılanların teknolojiyi çok iyi kullandıklarını, sosyal medya üzerinden iletişim kurduklarını da ayrıca belirtmeliyiz.

1980 sonrasında baskı ve zulümle oluşturulan gençlerin siyasetten soğutulması süreci Gezi Parkı direnişiyle sona ermiştir. Direnişe katılanların büyük bir çoğunluğunun gençlerden oluştuğu göz önüne alındığında; gençlerin politika dışı, anti - sosyal oldukları ve hiçbir şeyden anlamadıkları yargısı yerle

bir olmuştur. Öyle ki; birçok kişi gençleri tanımadığını, onlardan böyle bir hareket beklemediklerini itiraf ederek gençlerden özür dilemişlerdir.

Gezi Parkı olayları sonrasında, polis tarafından bir cadı avı başlatılmış ve kimi öğrenciler polis baskınlarıyla evlerinden toplanmıştır. Bugün bu öğrencilerin büyük bölümü serbest bırakılmıştır.

Milli Eğitim Müdürlükleri de, eylemlere katılan öğretmen ve öğrenciler hakkında soruşturma açmış ve öğrencileri öğretmenleri aleyhinde ifade vermeye zorlayanlar olmuştur...

Direnış eylemleri sırasında birçok yerde, okulları birer medreseye dönüştürme projesi olan 4+4+4 eğitim sistemi de protesto edilmiş, bu uygulamadan vakit geçirilmeden vazgeçilmesi istenilmiştir.

“2012-2013 eğitim-öğretim yılında hayata geçirilen eğitimde 4+4+4 dayatması sonrasında en fazla sorun 60-72 aylık çocukların birinci sınıfa gidenlerinde yaşanmıştır. 5 ya da 5,5 yaşındaki çocukların büyük bir bölümü okumayı sökmekte çok zorlanırken, 40 dakikalık ders sürelerinin bu yaş grubu çocuklar için uzun olduğu görülmüştür. 69 aya kadar olan çocukların, velilerin isteğiyle 69-72 ay arası çocukların rapor alarak ilkokula başlamasının ertelenmesi uygulaması sorunu çözmeyecektir. 72 ay altında olan bütün çocuklar, eğitim bilimi açısından okulöncesi çağdadır ve anaokuluna gönderilmelidir. 60-72 ay arasındaki çocukların zorla ilkokula başlatılması, bu çocuklara ve onların geleceğine yapılacak en büyük kötülük olacaktır.” (Eğitim Sen)

Yeterli olarak tartışılmayan, eğitime taraf olan kurumların görüş, düşünce ve önerileri dikkate alınmayan 4+4+4 eğitim sistemine bir an önce son verilmeli, çocuklarımız, gençlerimiz deneme tahtası olmaktan çıkarılmalıdır...

Çocuklarımızın her birinin insanca dinlenebilmeleri ve güzel bir yaz geçirmeleri ve gelecek sayıda görüşebilmek dileklerimizle...

kevakfi@gmail.com

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Gönen Köy Enstitüsü'nün Kurucu Müdürü Ömer Uzgil

Dr. Niyazi Altunya

Gönen Köy Enstitüsü arşiv kayıtlarına ve baldızı emekli öğretmen Sayın Fikret Kırmızıkan'ın verdiği bilgilere göre Ömer Uzgil, 1912 (1328)'de Selanik'te doğmuştur. 7-8 yaşlarında annesini ve babasını kaybetmiştir. 1920'de kardeşleri ve yakınları ile birlikte Türkiye'ye göç etmiş, İznik Derbent köyüne yerleştirilmiştir. Bakacak kimseleri olmadığı için, kardeşleriyle birlikte İstanbul Balmumcu Öksüz Yurduna yerleştirilmişlerdir. Nüfus kayıtları bu yurttadır. Ağabeyi resim-iş öğretmenliğinden, küçük kardeşi de adliye memurluğundan emekli olmuştur.

Ömer Uzgil, ilkokulu öksüz yurdu çocuklarının gittiği ilkokulda bitirdikten sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'na girmiştir. Burayı bitirdikten sonra bir süre Diyarbakır'da ilkokul öğretmenliği yapmıştır. 1932-33 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Tonguç'un kurduğu Resim-İş Bölümü'ne girmiş, 1935 Temmuz'unda burayı en iyi derece ile bitirenler arasında yer almıştır.

Uzgil bir süre ilköğretim müfettişliği yaptıktan sonra, 1938'de açılan Trakya Köy Öğretmen Okulu (Kepirtepe Köy Enstitüsü) öğretmenliğine ve müdür yardımcılığına, oradan da 10 Haziran 1940 günü, yeni kurulacak Isparta-Gönen Köy Enstitüsü'ne öğretmen ve müdür olarak atanmıştır.

Uzgil, 1940 Ağustos'unda Gönen'e atandıktan sonra İstanbul'da ilkokul öğretmenliği yapan Semiha hanımla evlenmiştir. Önce, şantiye halindeki Gönen'de şaşkınlık geçiren Semiha Uzgil, kısa sürede buraya ve öğrencilere alışmış, onlarla her türlü yapım ve üretim işlerinde çalışmıştır. Hamile iken bile öğrencilere ve diğer çalışanlara örnek olmak üzere tuğla, kerpiç taşımış, yapı ve elişlerinde öğrencilere, öğretmenlere yardımcı olmuştur.

Uzgil'in 1941'de oğulları Gönen, 1945'te yine oğulları Güven, 1947'de de kızları Figen (Esen) doğmuştur. Gönen'in aşırı sigara yüzünden, damarları tıkanmış, iki bacağı kesilmiş ve 2010'da ölmüştür. Güven ODTÜ'de yükseköğrenim gördükten sonra ABD'de master yapmış, bir Türk hanımla evlenerek oraya yerleşmiştir. Bir kızı bir oğlu vardır. Kızı Figen Esen Veteriner Fakültesi öğretim üyesi, eşi de veterinerdir ve bir kızları (Feraye) vardır.

Ömer Uzgil, Köy Enstitülerinin geriye saydığı süreçte, 17.07.1947 tarihinde Gönen Köy Enstitüsü müdürlüğünden alınıp Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğ-

retmenliğine atanmış, ancak buradaki aktif görevde değil de kadrosu burada bırakılarak Ankara Etnografya Müzesi'nde memur olarak görevlendirilmiştir. Hareketli, çalışkan, üretken, kabına sığmayan Uzgil, uzun uğraşlardan sonra Çatalca Sarayköy ortaokulu resim-iş öğretmenliğine atanmış, ancak orada da doyum sağlayamadığından, sırayla Kartal Ortaokulu müdürlüğüne, Bakırköy ortaokulu resim-iş öğretmenliğine, 1952'de de Çapa Eğitim Enstitüsü ve ilköğretmen okulu resim-iş öğretmenliğine atanmıştır.

Uzgil, 1953 Kasım'ında Samatya'dan Bakırköy'deki evine giderken tren kazasında ölmüştür. Baldızı Fikret Kırmızıkan'ın anlattığına göre, trende giden bir sarhoş sağa sola sataşır küfürler savurmaktadır. Uzgil, öfkelenip vagon değiştirmek ister. Bu sırada bindiği tren Yeşilköy'den gelen trenle çarpışır, Uzgil rayların üstüne düşer, kafası ezilerek ölür. O gece annesinde kalan eşi ertesi gün eve döndüğünde eşini bulamaz, görev yaptığı okullara telefon eder, buralara gitmediğini öğrenir. Durum olay sırasında yanında bulunan öğrencilerden öğrenilir.

Ömer Uzgil, İstanbul Merkezefendi mezarlığında, sonradan yanına konan oğlu Güven'le birlikte yatmaktadır. Genç yaşta dul kalan eşi Semiha Uzgil kendini çocuklarına adanmış ve yeniden evlenmemiştir.

Ömer Uzgil, hem arkadaşları ve öğrencileri, hem de Gönenli köylülerce çok sevilen bir eğitimci ve yöneticidir. Ölümü üzerine Gönenli Ramazan Özdemir'in, 11 Aralık 1953 tarih ve 234 sayılı Isparta gazetesinde onun için yazdığı yazıda anlattığına göre Uzgil, Gönen'de, "bir taraftan Enstitünün kuruluşuna hizmet etmiş, bir taraftan da Gönen'in kalkınmasına, fikri inkişafına büyük hizmetleri dokunmuştur. Enstitünün bugünkü muazzam varlığı onun zamanında tamamlanmıştır. Köye elektrik onun zamanında verdirilmiş, Kırıkçayır İstasyonu'ndan Gönen'e kadar olan yol onun maddi ve manevi yardımları ile tamamlanmıştır. Bir cümle ile Uzgil, Gönen'in bugünkü inkişafında ve kültürel hayatında unutulmaz bir simadır. O sadece bir terbiyecisi değil, aynı zamanda köy davamızı iyi kavramış bir vatanperverdi. Gönen'i o kadar sevmişti ki, oğluna, sevdiği Gönen'in adını vermiştir. Uzgil'in hatırasını Gönenliler ebediyen muhafaza edeceklerdir."

Vakfımızdan Haberler

- 29 - 30 Haziran 2013 tarihleri arasında yapılan Isparta Gönen Köy Enstitüsü 23. Geleneksel Kuru Fasulye - Pilav Gününe Vakfımız adına yönetim kurulu üyemiz Ali Kınacı ve Mustafa Poyraz katılmış ve Ali Kınacı etkinlikte bir konuşma yapmıştır. Müze ve Enstitü gezilmiştir. Süleyman Demirel Üniversitesi bünyesine alınan enstitünün bakımlı olduğu ve oldukça iyi korunduğu görülmüştür. Müzesi güzel ve derli topludur. Vakıf kitaplarımızdan çoğu müzeye konulmuştur. Gezimiz Mehmet Ayhan tarafından belgelendirilmiş ve vakfa bir adet CD verilmiştir.
- Ölümünün 53. Yılında İsmail Hakkı Tonguç'u anma etkinliği 22 Haziran 2013 günü vakfımızda gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin açılış konuşmasını vakıf başkanımız Erdal Atıcı yapmış, Dr. Niyazi Altunya ve Celal Binzet konuşmacı olarak Tonguç'un sanat eğitimciliğini anlatmışlardır.
- ABD'de Teksas Üniversitesinde öğretim görevlisi olan Prof. Dr. Osman Özturgut akademik makale çalışması için, vakfımıza başvurmuş, öncelikle vakıf başkanımız Erdal Atıcı ile Köy Enstitüleri üzerine bir söyleşi gerçekleştirmiş, sonrasında yapılan

planlama ile on köy enstitüsü mezunu öğretmeni-mizle vakfımızda, ya da evlerinde röportaj gerçekleştirilmiştir. Prof. Özturgut'a vakıf yayınlarından faydalanması için gerekli ilgi ve katkı sunulmuştur.

- Prof. Dr. Osman Özturgut; vakıf başkanımız Erdal Atıcı'dan sonra "Mustafa Aydoğan, Recep Bulut, Talip Apaydın, Halise Apaydın, Mahmut Makal, Naciye Makal, Prof. Dr. Ayşe Baysal, Fethi Esendal, Dr. Niyazi Altunya, İhsan Akev ve Ekrem Kabay" öğretmenlerimizle uzun söyleşiler gerçekleştirmiştir.
- Yükseköğrenim görmek için kentlerinden, kasabalarından ve köylerinden Ankara'ya gelen gençlerimiz çok çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya gelmektedirler. Bu nedenle elimizden geldiğince onlara yardımcı olmaya çalışıyoruz. Bu arada sembolik de olsa burs veriyoruz. Sizlerden dileğimiz paranın miktarına bakmadan bizlere burs için destek vermeniz... Bu konuda desteklerinizi bekliyoruz... Burs vermek isteyenlerin vakfımıza müracaatlarını diliyoruz...

İsmail Hakkı Tonguç'a Saygı Etkinliğimiz, konuşmacılar: Dr. Niyazi Altunya, Celal Binzet

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı üyeleri ve Tonguç dostları Tonguç'un gömütünün başında

Tonguç'un gömütünün başında, Dursun Kut ve vakıf yönetim kurulu üyemiz Ali Kınacı

İsmail Hakkı Tonguç'a Saygı Etkinliğimiz sonrasında...

Bize Gelen Kitaplar

1. “Seyahat Serisi-Türkiye Seyahatnamesi 1- Ankara Vilayeti” Neşriyatı Tertip Eden Prof. Ali Haydar Türk Maarif Cemiyeti Neşriyatı No:1 (Fotokopi)
2. “Atatürk, Din ve Din Adamları” Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu (10 Adet)
3. “Yedi Ulu Ozan’dan Kul Himmet (Dede)” Şah Hüseyin Şahin- Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları
4. “Ekin Demetleri”(15 Adet) Recep Bulut

Bağışlarımız için;

Posta Çeki No: 524699

Ziraat Bankası Kızılay Şubesi:

IBAN: TR420001000685390292475003

Tonguç ve ailesi 1940...

Yitirdiklerimiz

1. Şerafettin Kurnaz, Akçadağ Köy Enstitüsü 1952 mezunu (15 Mayıs 2013)
2. Dr.Hüseyin Altunya (Dr. Niyazi Altunya'nın kardeşi)
3. Prof. Dr. Alpaslan Işıklı
4. Mehmet Küçükosmanoğlu Düziçi Köy Enstitüsü 1949-50 mezunu (11 Ağustos 2013). İlköğretim Müfettişliği yanı sıra TÖB-DER 'in Düziçi şube başkanlığını yapmıştır

**BÜLTENİMİZ
CAN MATEMATİK
YAYINLARI TARAFINDAN
ÜCRETSİZ BASILMIŞTIR,
KATKILARINDAN
DOLAYI SAYIN ŞAHİN
GÜNER TAHAN'A
TEŞEKKÜR EDERİZ.**

Tonguç'a saygı

Dr. Ali Nejat Ölçen, Tonguç'a saygı etkinliğinde konuşuyor

Neler Okuyalım

KEPİRTEPE IŞIĞI (*)

Erdal Atıcı

Çağdaş ve akılcı kurumlar olan **Köy Enstitüleri**, insanlaşma sürecinin en üst düzey eğitim dizgesidir.

Hazırlıkları 1935'te başlayıp özgün biçimini 1937- 46 yılları arasında alan Köy Enstitüleri; bilimin aydınlığında köy emekçisinin kurtuluş destanıydı. Köylünün çocuklarını üretici iş eğitimi içinde ilke ve yöntemlerine göre eğiterek onları kulluktan yurttaşlık bilincine ulaştırmak, köyü toplumsal, ekonomik ve sosyal alanda içten canlandırmak, kalkındırmak ve köylüyü yönetime ortak etmek, Anadolu'yu aydınlatmak için kurulmuştu.

Köy Enstitülerinin 1946–54 arasında yozlaştırılıp kapatılmasıyla yarım kalmış olan bu ışıklı deneyim, enstitülerin mensup ve mezunlarınca altmış yıldır yazılarak, anlatılarak yurtta ve dünyada tanıtıldı.

Köy Enstitülerine ilgi bugün de artarak sürüyor... Binlerce makale, yüzlerce kitap yazılıyor. Onlarca belgesel film yapılıyor. Konuyu gündemde tutan Vakıf ve dernekler var... Açıkoturumlar, sempozyumlar düzenleniyor...

Son olarak Hasan Akarsu; Trakya'da kurulan Kepirtepe Köy Enstitüsü mezunu **Hamdi İlker, Vehbi Dinçer, Ömer Lütfü Yıldız, Ramazan Korkmaz, Halil Dinler, Kaşif Atılgan, Rüştü Güvenç, Ömer Kahraman, Hakkı Turan, Necati Özdilek, Hasan Durmaz, Enver İlgün, Yunus Akata, Ziver Çorbacı ve Mehmet Emirlioğlu** gibi öğretmenlerle gerçekleştirdiği söyleşileri "**Kepirtepe Işığı**" adıyla kitaplaştırdı...

Üretken bir yazar ve şair olan Hasan Akarsu; 1952'de Tekirdağ / Saray Küçükyoncalı köyünde doğmuş. Edirne Erkek İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra üç yıl köy öğretmenliği yapmış. İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünden (1976) ve A.Ü. Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1991) mezun olmuş. Uzun yıllar öğretmenlik yaptıktan

sonra emekli olmuş. Birçok dergide, gazetede yazı ve şiirleri çıkıyor. Bugüne kadar yayınlanmış 22 yapıtı bulunuyor...

"**Öğretmen Dünyası Yayınları**" arasında çıkan "**Kepirtepe Işığı**" adlı yapıtının önsözünde Akarsu, "**Binlerce Köy Enstitülü arasından yüzlerce, yazar, ozan, sanatçı yetiştiğini**" ve Köy Enstitüsü gerçeğini onların günümüze taşıdığını belirterek, diğerlerinin de "**Gittikleri köylerde, öğretmenliği, tarımcılığı, hayvancılığı, bahçeciliği en iyi biçimde yaparak köylüye örnek olduğunu**" ifade ediyor...

Hasan Akarsu'nun yaptığı söyleşilerde yalnızca Köy Enstitülerinde uygulanan eğitimin niteliği değil, o nitelikli eğitimin yetiştirdiği idealist öğretmenlerin köylerde gerçekleştirdiği değişimlere de yer veriliyor. Yapıt bu yönüyle; bugün uygulanan ve sorunlarla boğuşan eğitim dizgemizle, Cumhuriyet devrimleri sonucunda uygulanan laik, bilimsel ve parasız eğitimin karşılaştırılması için de olanak sağlıyor.

Yapıtta, enstitülerde uygulanan eğitimle, ilkel bir yaşantı içinden gelen köy çocuklarının okuyan, düşünen, soran, sorgulayan, yurt ve dünya sorunları hakkında bilgisi olan birer öğretmen haline getirilmesi konusunda da yararlanabilecek önemli açıklamalar var.

"**Kepirtepe Işığı**"nda; Köy Enstitüleri eğitiminin yok edilmesiyle, nasıl bir eğitim ışığının söndürüldüğü ve Türkiye'nin neler kaybettiği, bir kez daha açık bir şekilde ortaya çıkıyor...

Hasan Akarsu'nun yapıtını, eğitime taraf olan tüm kişi ve kurumlarımıza, öğretmenlerimizle, özellikle de idealizmin ne olduğunu anlamak isteyen gençlerimize öneriyorum...

(*) **Kepirtepe Işığı, Hasan Akarsu, Öğretmen Dünyası Yayınları, Mart 2013, 96 sayfa**
erdalatici@gmail.com

Neler Okuyalım

Çiçeklerin Arasından Dünya'ya Bakmak

Mehmet Sazak / msazak34@gmail.com

“İşte o zaman, çiçeğe durmuş küçük nar ağacı, bir tablo gibi çıktı karşımıza...” Böyle diyor Ahmet Say, **“Ağaçlar Çiçekteydi”** adlı, anı biyografi kitabında... Çiçekler, doğanın doğurganlığının temel unsurudur... Çiçekler olmasa, insanlardaki, duyarlılık, sanata ve güzelliğe yönelme istemi de olmayabilirdi.

Ahmet Say'ın, 388 sayfa, dokuz ana ve yüz yirmi iki ara bölümden oluşan kitabını okurken, kendilerinin yaşamları boyu hep üretme uğraşı içinde olduklarını gördüm. Bu özelliğinin oluşmasında, Almanya'da eğitim görmüş ünlü bir matematikçi olan babası Fazıl Say ve annesi felsefe öğretmeni Nüzhet Hanım ile subay emeklisi dedesi ve babaannesinin önemli bir etkisi vardır. Ana ve baba, ne yaptığını ve ne yapması gerektiğini bilen aydın bir aile oluşturmuş. Ailenin, ortanın üzerinde bir yaşam düzeyine sahip olduklarını da görüyoruz. **“Bizim evde, kendimi bildim bileli piyano vardı”** diyor Ahmet Say. Ayrıca, çocukluğunun özel bakıcılar ve öğretmenler desteğiyle geçtiğini de görüyoruz.

Baba Fazıl Bey'in şu sözü, ailenin eğitim ve öğretim anlayışın ne denli gelişmiş olduğunu anlatmaya yeter: **“İki bilinmeyenli denklem çözemeyen, atom ağırlığı nedir bilmeyen, Pisagor'un, Thales'in teoremlerinden, Thomas Moore'dan, Voltaire'den habersiz bir çocuk piyanist olamaz.”**

Yazar, Konservatuara devam ederken, Tahir Nejat Gencan'dan özel Türkçe dersleri almakta, Öğretmeni, iyi bir yazı yazabilmek için; **“cümle içinde oturacak her sözcüğü iyi seçmek ve cümleye katkısı olmayan, gereksiz sözcükleri kullanmaktan kaçınmak”** gerektiğini öğütlemektedir.

İstanbul Erkek Lisesindeki edebiyat öğretmeni, Salim Rıza Kırkpınar'dan **“engin kültürü ve öğrencilerden yana sevimli davranışlarıyla, eğitimciliğin 'altın ilkesini' simgeliyordu”** diye söz eden yazarımız, öğretmeninin: “öğretmen, kendini ve dersini sevdirmelidir.” “Sanatçı yüreğini insanlığa açan ve onu güzelce anlatan kişidir.” Özdeyişleriyle, Dostoyevski'nin **“Ressam tablosunu kanıyla yapar”**, Konfüçyüs'ün: **“Bir milleti tutsak etmek isterseniz, onun dilini ve müziğini yozlaştırın”** sözlerinin de öğretmeninin yaklaşımına uyduğunu yazmaktadır.

Yazarımız 1954- 59 yılları arasında Almanya'da yaptığı öğrenimi sırasında, Alman halkındaki yaşam disiplini, okullarındaki, üretken ve bilimsel yakla-

şımı özümsemiştir. İlk izlenimlerinden, bir iki paragrafı aşağıya alıyorum.

“Almanya'ya ayak basar basmaz dikkatimi çeken ilk olgu, ‘çalışmadaki özen’ olmuştum. Bir gün istasyondaki bir hamalın, yirmi otuz kadar büyük koliyi, istif edişine bakıyordum. Hamal bu koca ağır paketleri üst üste koyarken, sanki duvar örüyormuş gibi dikkatle çalışıyordu.” **“Bu iş bizde olsa hamal nasıl davranırdı? Herhalde koliler bir kenara rastgele atılır, belki de içindeki eşyalar zarar görürdü.”**

“Almanya'da bu yıllarda süt ve tereyağı gibi yaşamsal besinler ve belki başka önemli tüketim maddeleri devletin tekelindeydi.”

“Pansiyon sahibi, Bayan Shütz, banyoda kalma süresinin en fazla 20 dakika olabileceğini söylemişti. Ben banyodayken kapıyı sertçe vurdu: ‘Bay Say, üç buçuk dakika fazla kaldınız, bedeli 35 Pfennig!’ dedi.”

Yazarımız öğrenciliği sırasında Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) gençlik örgütüne üye olduğunu, kongrelerine katıldığını, “Örgüt İdeologu” sıfatını taşıyan en üst yöneticisi olan, Hans Backhas'la dost olduğunu, zora düştüğü durumlarda yardımını gördüğünü yazmaktadır.

Almanya'da karşılaştığı Cezayirli bir gencin kendisine: **“Burada bir Türk'le karşılaşmaktan büyük şeref duydum. Bu bana yeter! Cezayir kurtuluş savaşının asıl önderi, işte bu fotoğrafını gördüğün insandır!”** dediğini ve iç cebinden çıkardığı Atatürk'ün resmini kendisine verdiğini söylüyor. **“hiçbir yerde görmediğim”** dediği bu fotoğrafı kitabına koyduğunu görüyoruz.

Ahmet Say, Almanya'dan döndükten iki yıl kadar sonra, Yedek Subay Öğretmen olarak askerlik görevine başlar.

27 Mayısçılardan oluşan Milli Güvenlik Konseyi'nin yaptığı önemli hizmetlerden birisi de kanımca bu yedek subay öğretmenlik uygulamasıdır. Lise ve dengi okullardan başlayarak, yüksek öğrenim çıkışlılar da içinde olmak üzere, yedek subay olma hakkını kazananlardaki yığılmayı azaltmak için, bunları ilkokullara öğretmen olarak atama yoluna gittiler. Böylece, öğretmen açığını belirli ölçüde azatılar. Daha önemlisi olarak ta, bu gençlerin arasından, ileride ülkemizin geleceğinde söz sahibi olabilecek, politikacı, bilim adamı, sanatçı ve aydın adaylarının, Anadolu gerçeğini görmelerini ve oraldaki insanla-

rı tanıyıp kaynaşmalarını sağlamış olmalarıdır.

Bingöl merkezine 18 km. uzaklıktaki **Göriz** köyüne atanan yazarımızın köyle ilgili anılarını okurken, yer yer kendi yaşadıklarım gözümün önüne geldi. Ancak yazarımızın daha birikimli olması, köy ve çevre halkıyla kolayca kaynaşmasını, hem de o çevreye olağanüstü hizmetler yapmasını kolaylaştırmıştır.

Köy önderi, halk bilgisi Mehmet Şerif Efendi, Anadolu'nun, bazı köylerinde rastlanabilen sevimli, saygıdeğer önderlerden birisidir. Ahmet Say, onunla, güven veren içtenlikli bir ilişki içindedir. Başlangıçta evinde kaldığı ve evinin bir odasını okul olarak kullandığı Melo çok farklı bir tiptir. **“Mehmet Şerif Efendi, tam bir doğu efendisiydi. İslam geleneklerinden gelmiş bir efendi. Herkes bilirdi ki seksen yıllık yaşamında hiç yalan söylememişti. (...) Hayır! Şeytan Mehmet Şerif Efendi'yi yoldan çıkaramazdı. Caiz olanı yapar, olmayanı yapmazdı.”**

“Maaşımı öğrencilerin okul ihtiyaçları için harcıyorum, defteri, kalemi, silgiyi, boyayı, fırçayı, kartonu, kendim alıp getiriyordum köye. Parayı ben n'apacaktım? Karnımı Mehmet Şerif doyuruyordu. Yatak odam Melo'dandı. Isınmayı öğrenciler sağlıyordu, ne kaldı geriye? Sigara param! Onu da kaçak tütünle çok ucuza getiriyordum. Maaş diye verilen parayı, tabii ki çocuklar için harcayacaktım.”

Yazarımız, yer yer öğretim programını da eleştiriyor, haklı olarak; **“Dağın başında ‘trafik ünitesini’ nasıl işleyeceğiz?”** diyor.

Göriz'in ve çevre köylerin sağlık memuru gibidir. Aspirin, gripin, ağrı kesiciler, ateş düşürücüler, çeşitli merhem, tentürdiyot ve benzeri ilaçları bulundurur hastalara yardımcı olmaya çalışır. Valiyle arası iyidir. Köyüne ve komşu köye okul yaptırır. İstanbul'daki bir varsıl tanıdığı yardımıyla yoksul öğrenci ve halk için 70 çift kara lastik getirir. Köy gençlerinden halk oyunu ekibi kurar, Bingöl'de oyun oynatır. Bingöl-Elazığ yolu köyün birkaç km. yakınından geçmektedir. Hiç şehir görmemiş köy kadın ve kızlarını, Mehmet Şerif Efendi'nin de desteğiyle, ömürlerinde ilk defa, özel idareden sağladığı otobüsle, Bingöl'e sinemaya götürür.

“Resim dersini, Bingöl'den aldığım toz halindeki renk renk badana boyalarını, sıcak tutkallı bolca sulandırarak elde ettiğim boyalarla yapıyordum. Her çocuğun birkaç fırçası vardı. Boyaları kolektif olarak kullanıyor, fırçaların işi bitince hemen yıkayıp temizliyorlardı. Yörenin kilimleri gibi rengârenk, çok güzel resimler yapıyordu çocuklarım.”

Üç yıl görev yaptıkları bu köyde ve komşu köylerde, Ahmet Say, sevilir, hatırı sayılır, sözü dinlenir bir kişi durumuna gelmiştir. 50 yıl sonra da bu köyden pek çok kişiyle ilişkilerini sürdürmektedir.

Yazarımız İstanbul'a döndüğünde arkadaşları-

na Bingöl anılarını anlatır. İlginç bulurlar, “yazsana bunları!” diye öğüt verirler.

“Tamam, yazmak istiyordum da, nasıl yazacağımı bilmiyordum. Şevki Ağabey imdadına yetti. Beni Orhan Kemal'e götürdü. Orhan Kemal, ötekiler gibi ağzını açmıyordu, ama beni ilgiyle dinliyordu. Sonunda: ‘Yazsana bunları!’ dedi.”

“Yazmak istiyorum, ama nasıl yazacağımı bilmiyorum dedim.” “Bana anlattığın gibi yaz. Sakın edebiyat yapmaya kalkışma. Süslemeler yapmak için kendini zorlama!” dedi ve ekledi: **“Bu iş bitince yazdıklarını oku, zayıf bulduğun ifadeleri yeniden yaz, güçlendir!”**

Yazar, çocukluğu ve aile yaşamından sonra, arkadaşlarından ve çevre halkından ilginç tipleri betimlemiş. Tipler, topluma özellik kazandıran kişilerdir. Bunlardan birisi, Bektaşî Ziya Baba'dır. Tanındıklarına, konuşma sonunda şu soruyu sorar: **“Teori mi pratikten çıkar, pratik mi teoriden?”**

Ahmet Say, yaşam felsefesini şöyle özetliyor: **“Şevki Akşit'in kişiliğinde, gerçek ‘yaşantının’ sürekli savaşım demek olduğunu anladım.”**

Evet, Ahmet Say bu ilke ışığında sürekli savaşmış. Darbe dönemlerinde hapishanelerden hapishane beğenmiş. 1967'de, Şerif Tekben, Şaban Ormanlar, Mihri – Sevim Belli, Şevki Akşit, Arif Damar'la **Türk Solu**'nu, 1976-77'de Cemal Süreyya, Vecihi Timuroğlu, Ragıp Gelencik, Ali Püsküllüoğlu, Demir Özlü'yle **“Türkiye Yazıları'nı”** çıkarmıştır.

Yarım düzineden çok roman, öykü, müzik üzerine kitaplar, iki Müzik Ansiklopedisi ve müzik ders kitapları yazmıştır.

Ayrıca, Orhan Kemal, Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk, Aziz Nesin, Mahsuni Şerif, Fikret Otyam ve Metin Altınok, Behçet Aysan, Dr. Hikmet Kıvılcımlı gibi aydın ve sanatçıyla kurduğu arkadaşlık ilişkileri sıradışı olaylarla harmanlayarak anlatmıştır.

Ahmet Say'ın en büyük başarısı, hem ana, hem baba rolünü üstlenerek, **Fazı SAY** gibi uluslar arası boyutta bir piyano virtüözü ve kompozitörü yetiştirmiş olmasıdır.

Bu kitap, öğretmenken elime geçsin isterdim. Hem öğretmenlik ufukum, hem, aydınlanma savaşım-larıyla, toplumumuza yön vermiş bu kişilerin kavgalarındaki ayrıntıları öğrenmekle, hayata bakışım daha ayrıntılı ve daha anlamlı olacaktı. Bu kitap, yakın tarihimizin, sosyoloji ve toplumsal kavga, edebiyat ve sanat kitabımızdır.

Öncelikle öğretmenlerin, sonra herkesin okuması dileğiyle...

“Ağaçlar Çiçekteydi - Anı Biyografisi” – Ahmet SAY – Evrensel Basın Yayın - 2011

Şiir Köşesi

KÖY ENSTİTÜLÜNÜN ÇİLESİ / Mehmet Alptekin (Yetimi)

“Hocam Talip Apaydın’a...”

Yaşadıysak da çok mutlu günler, hey!
Bugün hepsi tatlı bir anı oldu.
O günden bu güne değişti çok şey,
ENSTİTÜ’nün kalan tek sanı oldu.

Oraya gelen genç bir kurak çöldü,
Öğretmenler kaymak, öğrenci göldü.
Açla lokmasını kardeşçe böldü,
Eller bu sistemin hayranı oldu.

Bilim kılıcını sıyran kından,
Çok ENSTİTÜ’lüye yurt oldu zindan.
Bu savaşta kara cahil hışmından
Kurtarabildiği tek canı oldu.

Çalışmalarıyla köylü ayıldı,
Ülkeye kalkınma şevki yayıldı.
Her tür başarısı hiçe sayıldı,
Birçoğu siyaset kurbanı oldu.

Baskıdan ne korktu, ne de sindi
Tanrı mesleğini o taç edindi.
Halkı uyarmayı amaç edindi,
Görev yeri yurdun her yanı oldu.

Gerici güçlerce hep hor görüldü,
Başına bin bir tür “çorap örüldü”.
Ya görevden oldu, ya da sürüldü,
Bazen de dökülen al kanı oldu.

Yıllarca cehl ile savaştı er’ce
Karşılık görmedi, döktüğü terce.
ENSTİTÜLÜ bağnaz siyasilerce
Horlanan, harcanan insanı oldu.

ATATÜRK’çülükten asla şaşmadı,
Siyasi güçlere hiç yanaşmadı.
Bazen de saygıyla anıldı adı(?),
Ömründe tek mutlu o an’ı oldu.

Her genç tutulmuştu ulvi bir aşka,
Leke sürdürmedi bu bakir aşka.
Yetimi’nin birkaç kitaptan başka,
Ne apartmanı, ne han’ı oldu...

11.11.1999 Perşembe
BURSA

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68

<http://www.koyenstitulerivakfi.org.tr>

Yayının Adı	Köy Enstitüleri
Yayının Türü	Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli	2 Aylık - Türkçe
Yayın Sahibi	Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına ERDAL ATICI
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	ALİ KINACI
Yayın İdare Adresi	Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
E-Mail	kevakfi@gmail.com
Basım Yeri	Can Matematik Yayınları
	İvoksan 21. Cadde 524. Sokak No: 30 Yenimahalle / Ankara
	Tel: 0312 395 06 70 • canmatematik@gmail.com